

Józef Łupiński

"Struktura i funkcjonowanie nuncjatury Giovanniego Battisty Lancellottiego (1622-1627)", Tadeusz Fitych, Opole 2005 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 45/1, 264-266

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

calnym człowieka, gdy bycie „dla”, uznanie i przyjęcie tej odpowiedzialności za zasadę życia, wynosi owe zrządzenie losu do rangi powołania (Z. Bauman, *Raport o kondycji moralnej świata*, „Tygodnik Powszechny” nr 20 (2005), s. 4-5). Według Baumana ubodzy potrzebują całej uwagi świata, natomiast nasz obraz ich postrzegania raczej pokazuje nasze lęki i obawy. *Ubodzy zawsze będą pośród nas, lecz co tak naprawdę znaczy być ubogim, zależy od nas, pośród których oni są* (s. 17).

ks. Krzysztof Kietliński

Ks. Tadeusz Fitych, *Struktura i funkcjonowanie nuncjatury Giovanniego Battisty Lancellottiego (1622-1627)*, Opole 2005, ss. 886.

Nuncjatura czyli przedstawicielstwo dyplomatyczne Stolicy Apostolskiej w Rzeczypospolitej przez wieki odgrywało ważną rolę w kontaktach Państwo – Kościół. Zbadanie dziejów tej instytucji, jej struktury i pełnionych funkcji jest ważne do lepszego poznania i zrozumienia działalności tego typu placówki dyplomatycznej.

Pionierską pracę w tej dziedzinie podjął o. Henryk Damian Wojtyska. Wyniki swoich badań zamieścił w licznych publikacjach dotyczących działalności nuncjuszy w Polsce. Był pomysłodawcą i moderatorem serii wydawniczej *Acta Nuntiaturae Poloniae*. Ks. Tadeusz Fitych, pod kierunkiem o. Wojtyski, w swoim opracowaniu podjął się analizy funkcjonowania nuncjatury w okresie pełnego zinstytucjonalizowania tego ciała, mianowicie w czasie realizacji reform trydenckich i reformy katolickiej. Nuncjusz papieża Grzegorza XV Giovanni Battista Lancellotti działający na dworze Zygmunta III Wazy miał za zadanie wcielenie reform trydenckich w Kościele polskim. Lata jego działalności 1622-1627 są niezwykle ważne dla dziejów Polski ze względu na zwycięstwo katolicyzmu, wzrost życia zakonnego; były okresem złotego rozwoju dyplomacji polskiej i papieskiej.

Spod pióra autora omawianej pozycji wyszło ponad 30 artykułów poświęconych Lancellottiemu. Prezentowana praca jest zatem pewnym uwieńczeniem wieloletnich badań dotyczących osoby nuncjusza. Stanowi kontynuację i rozwinięcie opracowywanego tematu. Praca została napisana na podstawie bogatych źródeł pochodzących z wielu archiwów i zbiorów rękopisów przechowywanych w ponad dwudziestu archiwach w kraju i za granicą. Podstawę źródłową stanowią akta zawarte w Archiwum Świętej Kongregacji Propaganda Fidei, Archiwum Watykańskim i w Bibliotece Watykańskiej. Prace badawcze poświęcone nuncjaturze G.B. Lancellottiego opierają się na podstawie ponad tysiąca rękopiśmiennych przekazów źródłowych, głównie raportów dyplomatycznych. Autor wykorzystał

także bogactwo opracowań literatury przedmiotu, związanych bezpośrednio z tematem opracowania.

Rozprawie nadano formę trzech rozdziałów. Na uwagę zasługuje wprowadzenie, w którym autor uzasadnił wybór tematu jako przedmiotu badań. Następnie podał podstawy źródłowe przeprowadzonych poszukiwań. W części poświęconej problematyce pracy uwagę poświęcił analizie strukturalnej przedmiotu tj. nuncjatury G.B. Lancellottiego w Polsce. Wprowadzenie kończy przedstawienie metody badań i opis konstrukcji pracy.

W rozdziale pierwszym (*Osoba nuncjusza, nominacja, zadania i kompetencje*) ks. Fitych przedstawił pochodzenie i karierę kościelną nuncjusza, zbadał jego nominację i listy uwierzytelniające, zakres władzy nuncjusza oraz zadania dyplomatyczne. Autor wiele uwagi poświęcił *Instrukcji Ogólnej*, w której Sekretarz Stanu kard. Lodovisi polecał nuncjuszowi poznać sytuację społeczno-religijną Polski oraz osobę króla, zasięgnąć informacji o stanie Kościoła katolickiego w Polsce, o sposobie nawiązywania kontaktów z królem, o możliwościach wpływu na króla, by ten realizował postanowienia reformy trydenckiej. Sekretarz Stanu polecał nuncjuszowi dbać o zachowanie władzy i szacunku do papieża i Stolicy Apostolskiej, obronę na sejmach przywilejów Kościoła, odzyskanie prestiżu biskupów, troskę o należyte położenie grekokatolików. Polecał także uświadomić króla o nienadawaniu godności i urzędów heretykom, nieprzyjmowaniu ich do służby dworskiej i wspieraniu duchownych pracujących nad nawracaniem innowierców. W sumie Instrukcja streszczała całość zadań dyplomatycznych nuncjusza. Drugi rozdział opracowania (*Organizacja i funkcjonowanie nuncjatury*) autor poświęcił organizacji i funkcjonowaniu nuncjatury za czasów Lancellottiego. Omówił w nim strukturę i zadania personelu papieskiej placówki dyplomatycznej. Oprócz pracowników w ścisłym tego słowa znaczeniu, nuncjusze korzystali z pomocy pracowników zewnętrznych-eksterni, którymi zwykle byli teolodzy. Ks. Fitych w opracowaniu opisuje także kwestie źródeł finansowania placówki dyplomatycznej i różnorakich pobieranych taks. Całość pracy nuncjatury regulował protokół dyplomatyczny oraz ceremoniał kościelno-liturgiczny.

Rozdział trzeci (*Podróż do Polski i początki misji*) stanowi opis podróży nuncjusza Lancellottiego do Polski, jego przybycie do Krakowa i początek pobytu w Warszawie. Autor skupił się na faktycznej działalności dyplomatycznej nuncjusza na etapie wstępnym. Po przybyciu do Warszawy nuncjusz rozpoczął intensywną działalność. Tutaj spotkał się z królem Zygmuntem III Wazą i odbył dwie podróże po Rzeczypospolitej, które pozwoliły mu poznać lepiej realia Rzeczypospolitej początku XVII wieku.

Omawiająca rozprawa stanowi interesujące podsumowanie wioletnych studiów nad sylwetką nuncjusza Giovanniego Battisty Lancellottiego. W zakończeniu

autor stwierdza, iż należałoby podjąć dalszą, kompleksową ocenę jego ponad czteroletniej działalności dyplomatycznej w Polsce. W gruncie rzeczy ks. Fitych niewiele uwagi poświęca kilkuletniej pracy nuncjusza na terenie Rzeczypospolitej. Więcej natomiast uwagi poświęca etapom przygotowawczym do podjęcia roli nuncjusza, mniej natomiast skupia się na samej jego działalności w Warszawie. Na ile udało się Lancellottiemu zrealizować zalecenia Stolicy Apostolskiej wprowadzenia reformy trydenckiej? Czy zdołał w pełni zrealizować zalecenia wspomnianej *Instrukcji Ogólnej*? Wydaje się, że nie można pominąć odpowiedzi na podobne pytanie. Jest to wyraźny brak, mimo iż w tytule opracowania widnieje cały zakres czasowy działalności nuncjusza w Rzeczypospolitej.

Podsumowując, należy stwierdzić, że praca ks. Fitych jest cennym kompendium wiedzy o nuncjuszu Lancellottim oraz stanowi interesujące opracowanie o zasadach przygotowania dyplomatów papieskich XVII wieku do pełnienia niezwykle ważnej roli przedstawicieli papieża w poszczególnych krajach. Walorem opracowania jest zamieszczenie obfitej bibliografii, dotyczącej badanego zagadnienia. Autor w Aneksach zamieścił liczne dokumenty i przekazy źródłowe w języku oryginalnym i w polskim tłumaczeniu. Całość rozprawy uzupełniają fotografie i ryciny, mapy, tabele i zestawienia.

Ks. Józef Łupiński